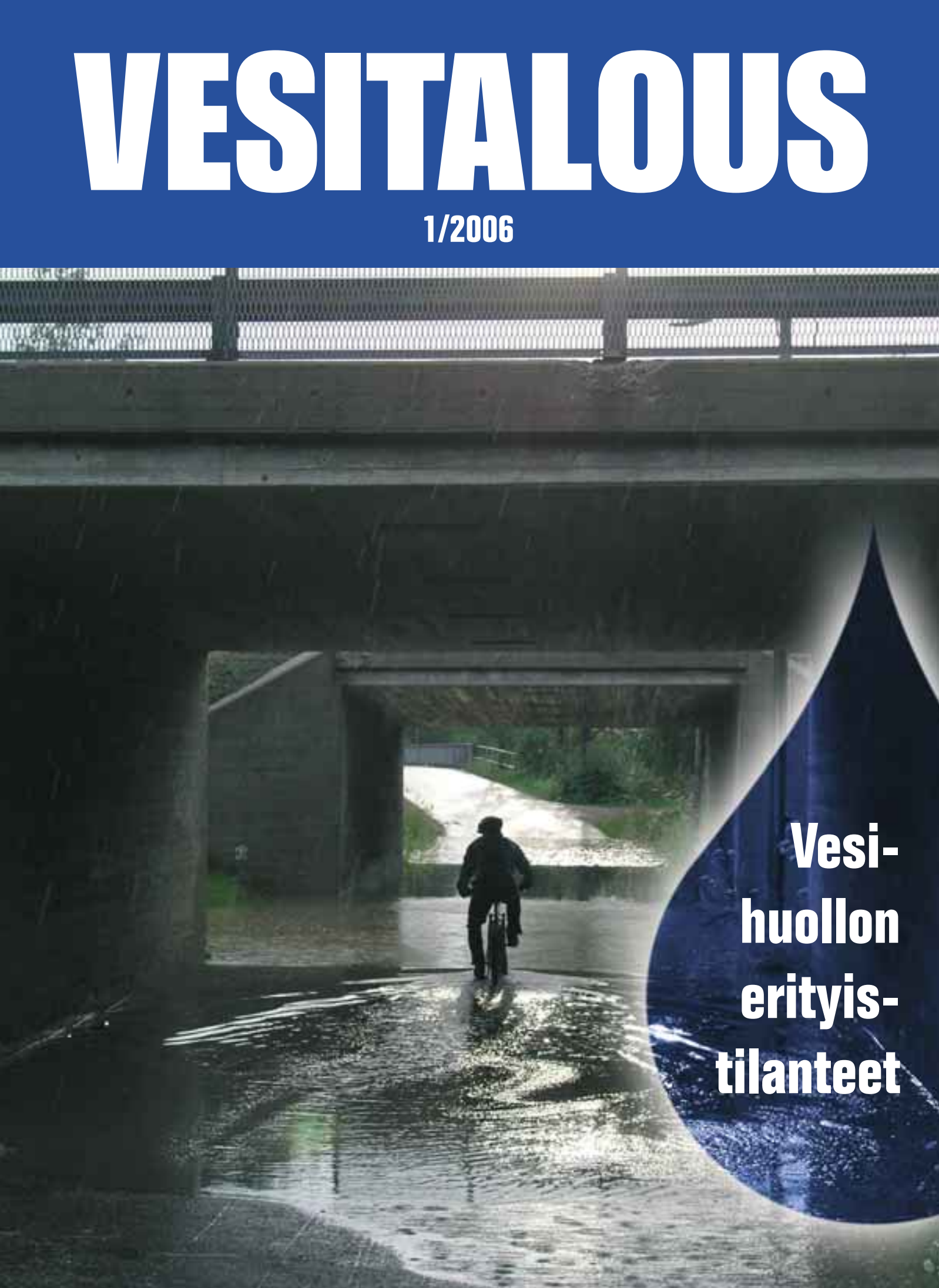

VESITALOUS

1/2006

A photograph of a person riding a bicycle through a flooded tunnel under a bridge. The water is murky and reflects the light. The person is in the center, moving away from the viewer. The bridge structure is visible above and to the sides.

**Vesi-
huollon
erityis-
tilanteet**

Pertti Vakkilainen

Rakennus- ja ympäristötekniikan
osaston johtaja
Teknillinen korkeakoulu
E-mail: pertti.vakkilainen@hut.fi

Yliopistoelämää

Oulun yliopistossa järjestettiin viime vuoden marraskuussa juhlaseminaari "100 vuotta professori Pentti Kaiteran syntymästä". Minut kutsuttiin pitämään seminaarissa esitelmä, jonka toivottiin käsittelevän Kaiteran toimintaa 1960-luvun alkupuolelle asti. Pentti Kaitera oli TKK:n pitkäaikainen professori, joka vaikutti ratkaisevalla tavalla Oulun yliopiston perustamiseen ja yliopiston saamaan muotoon. Hän toimi myös yliopiston ensimmäisenä rehtorina vuosina 1959-61.

Yliopistoilla on suuri merkitys alueidensa kehityksen edistäjinä. Oulu on tästä ehkä esimerkkinä loistavin, mutta sama voidaan todeta niin Lappeenrannassa, Joensuussa kuin Kuopiossakin. Nykyään on kovin vaikea ymmärtää, miksi yliopiston perustamista Ouluun vastustettiin kiihkeästi ja laajalti. Sittenmin asenteet ovat muuttuneet. Vähitellen on opittu ymmärtämään, että korkeatasoinen tutkimus ja koulutus ovat kansakunnan keskeisimpiä menestystekijöitä.

Esitelmää tehdessäni tulin vertailleeksi yliopistolaitoksen silloista ja nykyistä tilaa.

Paljon ovat maamme yliopisto-olot muuttuneet niistä ajoista, jolloin Oulun asiaa vietiin vastuksista välittämättä eteenpäin. Valtioneuvoston asettamana kunnianhimoisena tavoitteena on, että peräti 70% ikäluokasta suorittaa korkeakoulututkinnon. Kun puoli vuosisataa sitten yliopistoissa opiskeli noin 20 000 ylioppilasta, on opiskelijamäärä nyt lähes kymmenkertainen. Ja vauhti kiihtyy. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteenlaskettuja aloituspaikkoja on jo tarjolla enemmän kuin kol-

melle neljäsosalle ikäluokasta. Uusi Bolognan mallin mukainen kaksitasoinen tutkintorakenne tulee tekemään opinnot nykyistä jäsentyneemmiksi ja mahdollistaa nopean ja joustavan reagoinnin yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin.

Juhlapuheissa tutkimus- ja kehityspanoksemme suuruutta kehuaan, innovaatiojärjestelmämme erinomaisuutta korostetaan, koulujemme tasoa selvittäneellä PISA-tutkimuksella ylellään.

Asiat ovat siis hyvällä mallilla. Vai ovatko sittenkään? Miksi yliopistojen sisältä kuuluu voimistuvia, nykytilaan tyytymättömiä ääniä? Miksi TKK:n käytävällä vastaantuleva kollega vaikuttaa turhautuneelta ja väsyneeltä?

Yliopistojen perusrahoituksesta tässä on kysymys. Se ei ole seurannut yliopistoille annettujen tehtävien määrää. TKK:n rakennus- ja ympäristötekniikan osaston tilanne käy hyvästä esimerkistä. Meillä eivät valtion budjetin kautta tulevat rahat enää riitä virkapalkkoihin ja jatkuvasti nouseviin vuokriin. Ulkopuolista rahaa on hankittava, jotta opetus tulisi edes joten kuten hoidetuksi tutkimuksesta puhumattakaan. Tilastokeskuksen mukaan professorin keskimääräinen työaika on 2260 tuntia vuodessa eli hän tekee todella pitkää päivää. Valtiovaltaa eivät tällaiset luvut näytä pahemmin liikuttavan, vaan se vaatii yliopistoilta lisää tuottavuutta, lisää tuloksia. Virkamieslain säännöksille viitataan kintaalla.

Valtion tutkimusrahoitusta on enenevässä määrin kanavoitu Tekesin ja Suomen Akatemian hoidettavaksi. Niiden vuosittain jakama rahamäärä on yhteensä noin 600 miljoonaa euroa, kuusi

kertaa TKK:n budjettirahoituksen määrä. Uskotaan, että nämä tahot osaavat viisaimmin päättää, millaista tutkimusta Suomessa tulee harjoittaa.

Tällainen rahoituspolitiikka tarkoittaa suomeksi sanottuna sitä, että yliopistojen professoreiden kykyyn arvioida tutkimustarpeita ei yhteiskunnassamme enää luoteta. Heidät pakotetaan tekemään hakemuksia hakemusten jälkeen. Hakemusten arviointi annetaan monesti ulkomaalaisten henkilöiden tehtäväksi, vaikka heillä ei olisi mitään käsitystä maastamme ja täällä esiintyvistä tutkimustarpeista.

Jos yliopistojen todella haluttaisiin toimivan tehokkaasti, olisi valtion tutkimusrahoituksen jakoa muutettava. Isosta muutoksesta ei ole kysymys. Jos oman osastoni nykyään saamaa kuuden miljoonan euron budjettirahoitusta korotettaisiin vain miljoonalla eurola, saataisiin opetus hoidettua moitteettomasti. Vertailun vuoksi totean, että Tekes jakoi rakennus-, ympäristö- ja energia-alojen kehittämiseen vuonna 2003 74 miljoonaa euroa.

Vesialalta on toki myös positiivista kerrottavaa. Motivoituneita perus- ja jatko-opiskelijoita riittää. Eri yliopistoissa tehtävä tutkimus puolustaa hyvin paikkaansa, mitataan sitä miten vaativilla kriteereillä tahansa. Erityisen iloinen olen vesihallintojohtaja Kai Kaatran aloitteesta tehdystä Veden vuosikymmenen tutkimusohjelmasta. Ohjelman laadintaa johti professori Björn Klöve ja hänen sihteerinään toimi DI Marko Keskinen. Tutkimusohjelman tekemiseen osallistuttiin innokkaasti joka puolella Suomea.